

ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА»

Факультет суспільних і прикладних наук
Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з
навчально-методичної роботи
 Ярослав ШТАНЬКО
«31» серпня 2026 р.

Системне сімейне консультування та психотерапія

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузь знань:	С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини
Спеціальність:	С4 Психологія
Освітньо-професійна програма:	«Практична психологія»
Освітній рівень:	Другий (магістерський)
Статус дисципліни:	Вибіркова
Мова викладання, навчання та оцінювання:	Українська
Семестр викладання	3

м. Івано-Франківськ
2026

РОЗРОБНИК:

к. психол. наук, доцент,
завідувач кафедри психології

Олена ХАЛІК

ЗАТВЕРДЖЕНО:

на засіданні кафедри психології

протокол № 1 від 28.08.2026
завідувач кафедри психології

Олена ХАЛІК

УЗГОДЖЕНО:

Гарант ОПП

Олександра ПИТЛЮК-СМЕРЕЧИНСЬКА

СХВАЛЕНО:

на засіданні Науково-методичної ради, протокол №1 від 31.08.2026 р.

е-mail	olena.khalik@ukd.edu.ua
Номер аудиторії чи кафедри	Кафедра психології, 316 аудиторія
Посилання на сайт	https://ukd.edu.ua
Сторінка курсу в СДО	https://online.ukd.edu.ua/

ВСТУП

Анотація навчальної дисципліни «Системне сімейне консультування та психотерапія»

Навчальна дисципліна «Системне сімейне консультування та психотерапія» спрямована на формування теоретичних знань і практичних умінь, необхідних для розуміння сім'ї як цілісної системи взаємозв'язків та здійснення психологічного консультування з урахуванням сімейного, міжпоколінного й соціокультурного контекстів.

У межах дисципліни розглядаються теоретико-методологічні засади системного підходу, класичні та сучасні моделі сімейної психотерапії, методи системної діагностики й концептуалізації консультативного випадку. Особлива увага приділяється первинному системному інтерв'ю, оцінюванню безпеки, побудові генограми, формулюванню системних гіпотез і застосуванню циркулярного опитування. Вивчаються структурні, стратегічні, трансгенераційні, комунікативно-гуманістичні, орієнтовані на рішення та наративні підходи, а також основні положення емоційно-фокусованої терапії пар.

Практична підготовка передбачає аналіз навчальних сімейних випадків, моделювання консультативних ситуацій, відпрацювання окремих системних інтервенцій у роботі з подружніми парами, дитячо-батьківськими та міжпоколінними взаєминами. Окрему увагу приділено професійній етиці, безпеці учасників консультативного процесу, межах компетентності психолога та оцінюванню результативності психологічної допомоги.

Мета навчальної дисципліни — сформулювати у здобувачів вищої освіти системне розуміння сімейних взаємин та здатність застосовувати теоретичні положення, діагностичні інструменти й окремі технології системного сімейного консультування для аналізу сімейних труднощів, концептуалізації консультативних випадків, планування психологічної допомоги та оцінювання її результативності з дотриманням професійно-етичних принципів і вимог безпеки.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

1. Сформувати розуміння теоретико-методологічних засад системної сімейної психотерапії, закономірностей функціонування сім'ї як системи та особливостей розвитку класичних і сучасних системних підходів.
2. Ознайомити з основними моделями системної сімейної психотерапії, їхніми терапевтичними цілями, принципами роботи та ключовими інтервенціями.
3. Розвинути навички первинного системного інтерв'ю, визначення індивідуальних і спільних запитів членів сім'ї, узгодження консультативних цілей та первинного оцінювання безпеки.
4. Сформувати вміння досліджувати сімейну структуру, межі, підсистеми, повторювані патерни взаємодії та міжпоколінні зв'язки за допомогою генограми й інших методів системного оцінювання.
5. Розвинути здатність формулювати, перевіряти та переглядати системні гіпотези, застосовувати циркулярне інтерв'ю та здійснювати системну концептуалізацію консультативного випадку.
6. Сформувати початкові навички обґрунтованого вибору й застосування окремих системних інтервенцій у роботі з подружніми парами, дитячо-батьківськими та міжпоколінними взаєминами.
7. Розвинути здатність розпізнавати етичні дилеми й ризики для безпеки учасників консультативного процесу, визначати межі власної компетентності та обґрунтовувати необхідність перенаправлення до інших фахівців.
8. Сформувати вміння визначати показники терапевтичних змін, здійснювати моніторинг результативності сімейного консультування та обґрунтовувати перегляд або завершення консультативної роботи.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні:

Знати:

- Теоретичні засади системного підходу до сімейного консультування та психотерапії, основні принципи функціонування сім'ї як системи, поняття циркулярної причинності, зворотного зв'язку, гомеостазу, сімейних правил, підсистем, меж та ієрархії.
- Основні положення класичних і сучасних моделей системної сімейної психотерапії, їхні терапевтичні цілі, особливості позиції консультанта та ключові інтервенції.

- Принципи первинного системного інтерв'ю, визначення сімейного запиту, узгодження консультативних цілей і первинного оцінювання безпеки.
- Методи системної діагностики сім'ї, принципи побудови й аналізу генограми, підходи до формулювання системних гіпотез і концептуалізації консультативного випадку.
- Принципи та різновиди циркулярних запитань, особливості їх застосування в роботі з різними членами сім'ї.
- Особливості системного консультування подружніх пар, роботи з конфліктними циклами, сімейними кризами, дитячо-батьківськими та міжпоколінними взаєминами.
- Професійно-етичні принципи сімейного консультування, особливості забезпечення конфіденційності, інформованої згоди, багатосторонньої прихильності консультанта та визначення меж професійної компетентності.
- Основні підходи до визначення консультативних цілей, моніторингу терапевтичних змін та оцінювання результативності системного сімейного консультування.

Вміти:

- Аналізувати сімейні труднощі з позицій системного підходу, визначати повторювані патерни взаємодії, особливості сімейної структури, меж, підсистем і міжпоколінних зв'язків.
- Проводити навчальне моделювання первинного системного інтерв'ю, з'ясовувати запити членів сім'ї, формулювати спільний консультативний запит та узгоджувати початкові цілі психологічної допомоги.
- Здійснювати первинне оцінювання безпеки на основі навчальних ситуацій, розпізнавати обставини, що потребують окремого конфіденційного оцінювання, кризового реагування або перенаправлення.
- Будувати й аналізувати генограму, розмежовувати встановлені факти та консультативні припущення, формулювати альтернативні системні гіпотези й визначати способи їх перевірки.
- Формулювати циркулярні та рефлексивні запитання, застосовувати їх у змодельованих консультативних ситуаціях для дослідження сімейних взаємозв'язків.

- Обґрунтовувати вибір системної терапевтичної моделі відповідно до запиту сім'ї та моделювати застосування окремих структурних, стратегічних і комунікативно-гуманістичних інтервенцій.
- Аналізувати негативні цикли взаємодії подружньої пари, визначати можливі первинні й вторинні емоційні реакції партнерів і планувати початкові консультативні інтервенції.
- Розробляти план системної консультативної роботи з урахуванням вікових особливостей дітей, характеру дитячо-батьківських і міжпоколінних взаємин, сімейних ресурсів та кризових обставин.
- Аналізувати професійно-етичні дилеми, обґрунтовувати консультативні рішення з урахуванням безпеки учасників, конфіденційності та меж власної компетентності.
- Визначати спостережувані показники терапевтичних змін, добирати способи отримання зворотного зв'язку та розробляти план моніторингу результативності сімейного консультування.

Компетентності та програмні результати навчання, формуванню яких сприяє вивчення навчальної дисципліни «Системне сімейне консультування та психотерапія»

Шифр та назва компетентності	Шифр та назва програмних результатів навчання
ІК. Здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.	ПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. ПР5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість. ПР8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації. ПР9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності. ПР10. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми
ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	
ЗК2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.	
ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.	
ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).	

СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.	наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.
СК3. Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.	
СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.	
СК7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.	
СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.	
СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.	

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс	2		
Семестр	3		
Кількість кредитів ЄКТС	3		
Аудиторні навчальні заняття		денна форма	заочна форма
	лекції	14 г	2 г
	практичні	16 г	4 г
Самостійна робота	Самостійна робота	60 г	84 г
Форма підсумкового контролю	Екзамен		

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Пререквізити	Постреквізити
Психодіагностика та скринінг психічного здоров'я, Інтегративний підхід в консультуванні	не передбачені

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Перелік тем лекційного матеріалу

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СИСТЕМНОГО СІМЕЙНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ ТА ПСИХОТЕРАПІЇ

Тема 1. Системна парадигма сімейного консультування та психотерапії (4 год.)

Становлення системного підходу в сімейній психотерапії. Сім'я як відкрита саморегульована система. Принципи цілісності, циркулярної причинності, зворотного зв'язку та гомеостазу. Сімейні правила, повторювані патерни взаємодії, підсистеми, межі та ієрархія. Поняття ідентифікованого пацієнта та системне розуміння симптому без покладання відповідальності на окремого члена сім'ї.

Основні етапи становлення системної сімейної психотерапії та формування її провідних напрямів: структурного підходу С. Мінухіна, стратегічного підходу Дж. Хейлі, трансгенераційної теорії М. Боуена, міланської школи (М. Сельвіні Палаццолі, Л. Босколо, Дж. Чеккіна та Дж. Прати) та комунікативно-гуманістичного підходу В. Сатіра. Перехід від кібернетики першого порядку, що розглядає терапевта як зовнішнього спостерігача, до кібернетики другого порядку, яка враховує його участь у системі терапевтичної взаємодії. Ідеї Х. фон Ферстера та У. Матурани. Соціальний конструкціонізм К. Гургена як одне з теоретичних підґрунть постмодерних підходів у сімейній психотерапії. Формування постмодерних напрямів системної практики: орієнтованої на рішення короткотривалої терапії С. де Шейзера та І. Кім Берг, наративного підходу М. Вайта і Д. Епстона. Сучасне розуміння системного консультування у працях А. фон Шліппе та Й. Швайцера.

Питання для самостійного вивчення. Історичні передумови виникнення сімейної психотерапії. Внесок Г. Бейтсона та Пало-Альтської групи в розвиток системного мислення. Відмінності між системним, індивідуальним і психоосвітнім підходами до сімейних проблем. Особливості застосування системного підходу в українському соціокультурному контексті [5; 8; 10; дод. - 2; 3; 10; 15].

Тема 2. Системна діагностика сім'ї, первинна оцінка безпеки та концептуалізація консультативного випадку (2 год.)

Системна діагностика як дослідження структури, історії та актуальних взаємодій сім'ї. Первинне визначення запиту, узгодження цілей сімейного консультування та первинне оцінювання безпеки під час першого контакту із сім'єю: виявлення можливих ознак домашнього насильства, примусового контролю, загроз дітям і суїцидального ризику. Окреме конфіденційне з'ясування обставин можливого насильства та інших ризиків за потреби. Визначення доцільності спільних (конджойнт) сесій, показань до індивідуального оцінювання, кризового реагування або перенаправлення до інших фахівців. Аналіз сімейних підсистем, меж, коаліцій, трикутників і повторюваних циклів взаємодії. Сімейний життєвий цикл та його значення для розуміння актуальних труднощів родини.

Генограма як інструмент дослідження міжпоколінних зв'язків у підході М. Макголдрик. Системна концептуалізація випадку за Дж. Прістом: поєднання відомостей про сімейну структуру, історію, контекст і патерни взаємодії. Відмінності між системною гіпотезою, клінічним діагнозом та описом скарг окремого члена сім'ї.

Питання для самостійного вивчення. Сімейна карта та її відмінності від генограми. Особливості побудови генограм у реконструйованих, прийомних і транснаціональних сім'ях. Можливості й обмеження стандартизованих методів оцінювання подружніх і сімейних взаємин. Етичні аспекти збирання інформації про членів сім'ї, які не беруть участі в консультуванні [4; 7; 8; дод. - 9; 11; 12].

Тема 3. Циркулярне інтерв'ю та формулювання системних гіпотез (2 год.)

Циркулярне інтерв'ю як метод системного дослідження сімейних взаємозв'язків. Принципи гіпотетичності, циркулярності та нейтральності міланської школи. Відмінності між лінійними та циркулярними запитаннями.

Запитання про відмінності, послідовності взаємодії, взаємне сприйняття та можливі зміни.

Клінічне застосування циркулярного опитування у працях Ф. Б. Сімона та К. Рех-Сімон. Побудова системних гіпотез на основі інформації, отриманої від різних членів сім'ї. Перевірка та перегляд гіпотез у процесі консультування. Циркулярні запитання як засіб розширення бачення проблеми та створення можливостей для змін.

Питання для самостійного вивчення. Рефлексивні запитання К. Томма: гіпотетичні, майбутньоорієнтовані та інші способи розширення бачення сімейної проблеми. Циркулярне інтерв'ю за участю дітей і підлітків. Типові помилки під час формулювання циркулярних запитань. Обмеження використання циркулярного опитування в ситуаціях гострої кризи та небезпеки [6; 10; дод. — 1; 2; 14].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. МОДЕЛІ ТА ПРАКТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ СИСТЕМНОЇ СІМЕЙНОЇ ПСИХОТЕРАПІЇ

Тема 4. Основні моделі та психотерапевтичні інтервенції в системній роботі із сім'єю (2 год.)

Терапевтичні цілі, позиція консультанта та основні інтервенції класичних моделей системної сімейної психотерапії. Структурна сімейна психотерапія С. Мінухіна: приєднання до сім'ї, розігрування сімейних взаємодій, дослідження та зміна меж між підсистемами. Стратегічна сімейна терапія Дж. Хейлі: визначення проблемної послідовності, терапевтичні завдання та переривання циклів підтримання проблеми. Трансгенераційний підхід М. Боуена: диференціація Я, робота з емоційними трикутниками та міжпоколінними патернами. Комунікативно-гуманістичний підхід В. Сатір: розвиток конгруентної комунікації, дослідження сімейних ролей і техніка сімейного скульптурування.

Терапевтичні інтервенції міланської школи: позитивна конотація, рефреймінг і циркулярні запитання. Рефлексивна команда Т. Андерсена як спосіб організації терапевтичного діалогу. Орієнтована на рішення короткотривала терапія С. де Шейзера та І. Кім Берг: дослідження винятків, «чудесне запитання» та шкалювання. Наративний підхід М. Вайта і Д. Епстона: екстерналізація проблеми та реконструювання сімейних історій.

Обґрунтований вибір терапевтичної моделі з урахуванням сімейного запиту, контексту, ресурсів і безпеки учасників.

Питання для самостійного вивчення. Порівняння терапевтичних цілей і позиції консультанта у структурній та стратегічній сімейній терапії. Особливості використання парадоксальних інтервенцій та етичні обмеження їх застосування. Організація роботи рефлексивної команди Т. Андерсена. Можливості інтеграції системних моделей у сучасній консультативній практиці [10; дод. — 1; 10; 13; 14; 15].

Тема 5. Системне консультування подружніх пар і сімейні кризи (2 год.)

Подружня пара як система взаємозалежних емоційних і поведінкових взаємодій. Системна концептуалізація подружнього конфлікту: повторювані цикли ескалації, взаємні очікування, способи реагування партнерів і порушення емоційного контакту. Вплив нормативних і ненормативних криз сімейного життєвого циклу на подружні взаємини. Особливості формулювання спільного консультативного запиту в періоди зміни сімейних ролей, втрати довіри та криз подружніх стосунків.

Емоційно-фокусована терапія пар С. Джонсон: теорія прив'язаності як основа розуміння подружньої взаємодії. Негативний цикл взаємодії, вторинні емоційні реакції та первинні вразливі переживання партнерів. Основні принципи деескалації конфлікту, відновлення емоційного контакту та формування безпечнішої взаємодії. Особливості інтеграції системного бачення подружнього конфлікту й емоційно-фокусованого підходу.

Питання для самостійного вивчення. Особливості консультування пар, які перебувають у процесі розлучення. Психологічні наслідки тривалої вимушеної розлуки для подружніх взаємин. Системна робота з ревнощами та порушенням довіри. Особливості консультування пар за наявності депресивних симптомів в одного з партнерів. Сучасні емпіричні дослідження результативності терапії пар і системних інтервенцій: порівняння висновків, методологічних обмежень та можливостей застосування результатів у практиці [3; 7; 9; дод. — 4; 6; 7; 8].

Тема 6. Системна психотерапія дитячо-батьківських взаємин, нуклеарної та розширеної сім'ї (2 год.)

Дитячо-батьківські взаємини як складова сімейної системи. Вплив сімейної структури, батьківської підсистеми та міжпоколінних відносин на розвиток дитини. Системне розуміння дитячих і підліткових труднощів у контексті сімейних взаємодій. Особливості залучення дітей, підлітків і батьків до спільного консультативного процесу.

Специфіка системної роботи з нуклеарною та розширеною сім'єю: визначення меж і ролей членів сім'ї, узгодження консультативних цілей та залучення представників кількох поколінь до терапевтичної взаємодії. Міжпоколінні конфлікти, сімейні коаліції та особливості взаємодії кількох поколінь. Системна підтримка сімей, які переживають втрату, вимушене переміщення, тривалу розлуку та інші кризові обставини. Урахування ресурсів сім'ї та соціального оточення в плануванні психологічної допомоги.

Питання для самостійного вивчення. Особливості системного консультування реконструйованих сімей. Сімейні ресурси та чинники адаптації дітей в умовах війни. Робота з батьківськими конфліктами щодо виховання дитини. Етичні та організаційні труднощі залучення представників кількох поколінь до сімейного консультування. Міждисциплінарна взаємодія під час надання допомоги сім'ям із дітьми [1; 5; 8; дод. — 2; 5; 14].

Зміст практичних занять

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СИСТЕМНОГО СІМЕЙНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ ТА ПСИХОТЕРАПІЇ

Практичне заняття 1. Порівняльний аналіз класичних і сучасних моделей системної сімейної терапії (2 год.)

Застосування системних понять до аналізу навчальних сімейних ситуацій. Порівняння способів концептуалізації одного випадку з позицій структурної, стратегічної, трансгенераційної, міланської та інших моделей. Визначення відмінностей у розумінні симптому, позиції консультанта та передбачуваних механізмах змін. Обговорення впливу епістемологічної позиції терапевта на формулювання консультативного запиту й вибір способу взаємодії із сім'єю.

Завдання для самостійної роботи. Розробити порівняльну матрицю семи моделей сімейної психотерапії та обґрунтувати вибір двох альтернативних підходів для одного навчального випадку.

або

Здійснити критичний аналіз наукової публікації, присвяченої порівнянню системних підходів, визначивши їхні теоретичні відмінності, можливості практичного застосування та обмеження наведених доказів.

Практичне заняття 2. Первинне системне інтерв'ю із сім'єю: визначення запиту, оцінювання безпеки та узгодження цілей (2 год.)

Моделювання першої сімейної консультації з розподілом ролей консультанта, членів сім'ї та спостерігача. Відпрацювання навичок встановлення контакту, з'ясування індивідуальних запитів учасників і формулювання спільного консультативного запиту. Дослідження очікувань членів сім'ї, їхнього бачення проблеми та попередніх спроб її розв'язання. Відпрацювання багатосторонньої прихильності консультанта та узгодження початкових цілей роботи.

Відпрацювання первинного оцінювання безпеки та визначення ситуацій, що потребують окремого конфіденційного інтерв'ю з учасниками. Аналіз навчальних випадків із можливими ознаками домашнього насильства, примусового контролю, загроз дітям та інших ризиків. Обґрунтування доцільності спільної консультативної роботи, необхідності індивідуального оцінювання, кризового реагування або перенаправлення до інших фахівців. Обговорення умов інформованої згоди, конфіденційності та правил подальшої консультативної взаємодії.

Завдання для самостійної роботи. Розробити сценарій первинного системного інтерв'ю для запропонованого навчального випадку, передбачивши встановлення контакту, з'ясування запитів членів сім'ї, первинне оцінювання безпеки та узгодження консультативних цілей.

або

Проаналізувати транскрипт первинної сімейної консультації, визначити сильні сторони та недоліки роботи консультанта, оцінити повноту з'ясування запитів і дотримання умов безпеки та запропонувати обґрунтовані зміни до подальшої консультативної роботи.

Практичне заняття 3. Побудова генограми та системна концептуалізація сімейного випадку (2 год.)

Побудова трьохпоколінної генограми за підходом М. Макголдрик на основі навчального випадку. Позначення сімейної структури, значущих подій,

емоційних зв'язків, розривів і повторюваних міжпоколінних патернів. Аналіз взаємозв'язку сімейної історії та актуального запиту. Розроблення системної концептуалізації випадку з урахуванням структури сім'ї, контексту, ресурсів і циклів взаємодії. Розмежування встановлених фактів, припущень консультанта та альтернативних системних гіпотез.

Завдання для самостійної роботи. На основі генограми, побудованої під час практичного заняття, сформулювати дві альтернативні системні гіпотези, визначити факти, які їх підтверджують або ставлять під сумнів, та розробити перелік додаткових запитань для їх перевірки.

або

Порівняти діагностичні можливості генограми та однієї стандартизованої методики оцінювання сімейних взаємин для конкретного навчального випадку, визначивши переваги й обмеження кожного інструмента.

Практичне заняття 4. Циркулярне інтерв'ю: відпрацювання навичок опитування та перевірки системних гіпотез (2 год.)

Моделювання циркулярного інтерв'ю в малих групах із розподілом ролей консультанта, членів сім'ї та спостерігача. Відпрацювання запитань про відмінності, послідовності взаємодії, взаємне сприйняття та можливі зміни. Переформулювання лінійних запитань у циркулярні на основі навчальних діалогів. Перевірка альтернативних системних гіпотез у процесі інтерв'ю. Аналіз впливу формулювання запитань на взаємодію учасників і групове обговорення типових помилок консультанта.

Завдання для самостійної роботи. Розробити послідовність із 8–10 циркулярних запитань для запропонованого сімейного випадку, пояснивши мету кожного запитання та його зв'язок із системною гіпотезою.

або

Проаналізувати навчальний транскрипт сімейної консультації, визначити лінійні та циркулярні запитання й запропонувати альтернативні формулювання, спрямовані на дослідження сімейних взаємозв'язків.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. МОДЕЛІ ТА ПРАКТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ СИСТЕМНОЇ СІМЕЙНОЇ ПСИХОТЕРАПІЇ

Практичне заняття 5. Моделювання структурних, стратегічних і комунікативно-гуманістичних інтервенцій (2 год.)

Рольове відпрацювання приєднання до сімейної системи та техніки розігрування сімейних взаємодій (enactment) за С. Мінухіним. Аналіз навчальних ситуацій із визначенням проблемної послідовності та розробленням стратегічного терапевтичного завдання за підходом Дж. Хейлі. Демонстрація техніки сімейного скульптурування В. Сатір та обговорення можливостей розвитку конгруентної комунікації. Порівняльний аналіз доцільності різних системних інтервенцій для одного навчального випадку з обґрунтуванням вибору терапевтичного підходу.

Завдання для самостійної роботи. Розробити план структурної інтервенції для навчального сімейного випадку, визначивши її мету, послідовність дій консультанта, очікувані зміни та можливі ризики.

або

Сформулювати стратегічне терапевтичне завдання для переривання проблемної послідовності в запропонованому випадку та обґрунтувати умови його безпечного застосування.

Практичне заняття 6. Консультування подружньої пари: аналіз конфліктних циклів та елементи емоційно-фокусованої терапії (2 год.)

Аналіз навчальних діалогів подружніх пар із визначенням повторюваних циклів конфліктної взаємодії, вторинних емоційних реакцій і первинних уразливих переживань за моделлю С. Джонсон. Рольове відпрацювання навичок уповільнення конфліктної взаємодії, відображення емоцій і підтримання діалогу між партнерами. Формулювання спільного консультативного запиту без підтримки позиції одного з партнерів. Аналіз доцільності спільної роботи з урахуванням результатів попереднього оцінювання безпеки.

Завдання для самостійної роботи. На основі негативного циклу взаємодії, проаналізованого під час практичного заняття, розробити послідовність консультативних інтервенцій, спрямованих на деескалацію конфлікту та формування безпечнішого емоційного контакту між партнерами.

або

Розробити план перших двох консультативних зустрічей із подружньою парою, яка переживає кризу довіри, обґрунтувавши вибір моделі роботи, послідовність інтервенцій та умови безпеки.

Практичне заняття 7. Системна робота з дитячо-батьківськими та міжпоколінними стосунками (2 год.)

Аналіз навчальних випадків дитячо-батьківських конфліктів, порушення сімейних меж і міжпоколінних коаліцій. Моделювання консультативної взаємодії з батьками, дітьми та представниками розширеної сім'ї. Відпрацювання вікововідповідних способів залучення дитини або підлітка до сімейного консультування. Визначення ресурсів сім'ї та соціального оточення в ситуаціях втрати, вимушеного переміщення і тривалої розлуки. Розроблення плану системної роботи з урахуванням інтересів і безпеки всіх учасників.

Завдання для самостійної роботи. Розробити план залучення дитини обраної вікової категорії до сімейного консультування, визначивши відповідні методи взаємодії, етичні умови та вікові обмеження.

або

Проаналізувати навчальний випадок міжпоколінної коаліції та запропонувати системну інтервенцію, спрямовану на зміну сімейних меж і відновлення функціональної взаємодії між поколіннями.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ЕТИКА, БЕЗПЕКА ТА ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ СИСТЕМНОЇ СІМЕЙНОЇ ПРАКТИКИ

Практичне заняття 8. Етичні засади, безпека та оцінювання результативності сімейного консультування і психотерапії (2 год.)

Аналіз професійних ситуацій, пов'язаних з інформованою згодою, конфіденційністю, багатосторонньою прихильністю консультанта та суперечливими запитами членів сім'ї. Розв'язання етичних дилем щодо збереження інформації, отриманої під час індивідуальних зустрічей з окремими членами сім'ї, і визначення меж професійної компетентності. Моделювання ухвалення рішень у ситуаціях виявлення ризиків для безпеки учасників консультативного процесу з урахуванням етичних орієнтирів ААМФТ.

Відпрацювання навичок формулювання узгоджених із сім'єю цілей консультування та визначення спостережуваних показників терапевтичних змін. Добір способів моніторингу результативності: зворотний зв'язок від членів сім'ї, аналіз змін у патернах взаємодії та оцінювання досягнення консультативних цілей. Обговорення підстав для перегляду терапевтичного плану, завершення консультативної роботи або перенаправлення до інших фахівців. Розроблення та обговорення плану подальшої консультативної

роботи для навчального випадку з урахуванням етичних обмежень, результатів оцінювання безпеки та показників досягнення узгоджених цілей

Завдання для самостійної роботи. Розробити алгоритм ухвалення етичних рішень у системному сімейному консультуванні на прикладі трьох професійних ситуацій: розкриття конфіденційної інформації одним із партнерів, суперечливі запити членів сім'ї та виявлення ризиків домашнього насильства. Для кожної ситуації визначити етичну дилему, можливі дії консультанта та обґрунтувати професійне рішення.

або

Розробити інструмент моніторингу результативності системного сімейного консультування, що містить критерії досягнення узгоджених цілей, показники змін у сімейній взаємодії, способи отримання зворотного зв'язку від учасників і підстави для перегляду або завершення консультативної роботи.

Перелік тем лекцій для аудиторної роботи для заочної форми навчання

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СИСТЕМНОГО СІМЕЙНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ ТА ПСИХОТЕРАПІЇ

Тема 1. Системна парадигма сімейного консультування та психотерапії (1 год.)

Становлення системного підходу до сімейного консультування та психотерапії. Сім'я як відкрита саморегульована система. Основні поняття системного підходу: цілісність, циркулярна причинність, зворотний зв'язок, гомеостаз, сімейні правила, повторювані патерни взаємодії, підсистеми, межі та ієрархія. Загальна характеристика класичних і сучасних моделей системної сімейної психотерапії: структурної, стратегічної, трансгенераційної, міланської, комунікативно-гуманістичної, орієнтованої на розв'язання та наративної.

Питання для самостійного вивчення. Історія розвитку системної сімейної психотерапії. Внесок Г. Бейтсона та дослідників Пало-Альто у становлення системного підходу. Кібернетика першого та другого порядку. Соціальний конструкціонізм у сімейній психотерапії. Порівняння системного, індивідуального та психоосвітнього підходів до роботи із сім'єю. Особливості застосування системного підходу в сучасному українському контексті.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. МОДЕЛІ ТА ПРАКТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ СИСТЕМНОЇ СІМЕЙНОЇ ПСИХОТЕРАПІЇ

Тема 4. Основні моделі та психотерапевтичні інтервенції в системній роботі із сім'єю (1 год.)

Порівняльна характеристика основних моделей системної сімейної психотерапії. Структурні інтервенції С. Мінухіна: приєднання до сімейної системи, відтворення сімейної взаємодії, робота з межами та підсистемами. Стратегічні інтервенції Дж. Гейлі. Комунікативно-гуманістичний підхід В. Сатір. Циркулярні запитання та позитивна конотація в міланській моделі. Основні техніки терапії, орієнтованої на розв'язання, і наративної терапії. Принципи обґрунтованого вибору інтервенцій відповідно до консультативного запиту та умов безпеки.

Питання для самостійного вивчення. Диференціація Я та робота з трикутниками в трансгенераційному підході М. Боуена. Рефлексивна команда Т. Андерсена. Техніки пошуку винятків, чудесного запитання та шкалювання в терапії, орієнтованій на розв'язання. Екстерналізація проблеми та переавторизація історії в наративній терапії. Можливості й обмеження інтеграції інтервенцій різних системних моделей. Наукові дослідження результативності сімейної психотерапії.

Перелік тем лекцій для самостійного опрацювання для заочної форми навчання

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СИСТЕМНОГО СІМЕЙНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ ТА ПСИХОТЕРАПІЇ

Тема 2. Системна діагностика сім'ї, первинна оцінка безпеки та концептуалізація консультативного випадку.

Тема 3. Циркулярне інтерв'ю та формулювання системних гіпотез.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. МОДЕЛІ ТА ПРАКТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ СИСТЕМНОЇ СІМЕЙНОЇ ПСИХОТЕРАПІЇ

Тема 5. Системне консультування подружніх пар і сімейні кризи.

Тема 6. Системна психотерапія дитячо-батьківських взаємин, нуклеарної та розширеної сім'ї.

**Теми практичних занять винесені на аудиторну роботу для
здобувачів заочної форми навчання**

**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ
СИСТЕМНОГО СІМЕЙНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ ТА ПСИХОТЕРАПІЇ**

**Тема 2. Первинне системне інтерв'ю із сім'єю: визначення запиту,
оцінювання безпеки та узгодження цілей (1 год.)**

Моделювання фрагмента первинної сімейної консультації з розподілом ролей консультанта, членів сім'ї та спостерігача. Встановлення консультативного контакту, з'ясування індивідуальних запитів і формулювання спільної мети консультування. Первинне оцінювання безпеки на основі навчального випадку. Визначення доцільного формату подальшої консультативної роботи.

Завдання для самостійної роботи. Розробити сценарій первинного системного інтерв'ю, що передбачає з'ясування запитів членів сім'ї, попередніх спроб розв'язання проблеми та очікувань від консультування. Визначити запитання для первинного оцінювання безпеки, які доцільно ставити під час окремої конфіденційної бесіди.

Або

Проаналізувати навчальний протокол первинної консультації, визначити його сильні сторони, недоліки та можливі ризики.

Тема 3. Побудова генограми та системна концептуалізація сімейного випадку (1 год.)

Побудова фрагмента трьохпоколінної генограми за матеріалами навчального випадку. Виявлення значущих сімейних подій, особливостей взаємин і повторюваних міжпоколінних патернів. Розмежування встановлених фактів та припущень. Формулювання попередніх системних гіпотез.

Завдання для самостійної роботи. Побудувати повну трьохпоколінну генограму навчальної сім'ї. Проаналізувати сімейну структуру, міжпоколінні зв'язки та повторювані патерни взаємодії. Сформулювати дві альтернативні системні гіпотези, визначити факти, що їх підтверджують або спростовують, і запропонувати додаткові запитання для їх перевірки.

Або

Провести порівняльний аналіз можливостей генограми та стандартизованих методів сімейного оцінювання.

Тема 4. Циркулярне інтерв'ю: відпрацювання навичок опитування та перевірки системних гіпотез (1 год.)

Відпрацювання навичок формулювання циркулярних запитань. Перетворення лінійних запитань на циркулярні. Моделювання короткого фрагмента системного інтерв'ю. Використання запитань для дослідження сімейних взаємозв'язків і перевірки системних гіпотез.

Завдання для самостійної роботи. Розробити 8–10 циркулярних запитань до навчального сімейного випадку, зазначивши системні гіпотези, для перевірки яких призначене кожне запитання.

Або

Проаналізувати навчальний протокол системного інтерв'ю, визначити типи використаних запитань, виявити помилки та запропонувати альтернативні формулювання.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ЕТИКА, БЕЗПЕКА ТА ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ СИСТЕМНОЇ СІМЕЙНОЇ ПРАКТИКИ

Тема 8. Етичні засади, безпека та оцінювання результативності сімейного консультування і психотерапії (1 год.)

Аналіз навчальних випадків, що містять етичні дилеми та потенційні ризики для учасників сімейного консультування. Обговорення інформованої згоди, конфіденційності, неупередженого ставлення до членів сім'ї та меж професійної компетентності. Визначення показників досягнення узгоджених консультативних цілей і способів отримання зворотного зв'язку.

Завдання для самостійної роботи. Проаналізувати три навчальні випадки, що містять етичні дилеми, та розробити алгоритм ухвалення професійних рішень із урахуванням конфіденційності, безпеки учасників і меж фахової компетентності.

Або

Розробити інструмент моніторингу результативності сімейного консультування, що передбачає оцінювання досягнення узгоджених цілей, змін у сімейній взаємодії та отримання зворотного зв'язку від членів сім'ї.

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ ЗДОБУВАЧАМИ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СИСТЕМНОГО СІМЕЙНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ ТА ПСИХОТЕРАПІЇ

Тема 1. Порівняльний аналіз класичних і сучасних моделей системної сімейної терапії.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. МОДЕЛІ ТА ПРАКТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ СИСТЕМНОЇ СІМЕЙНОЇ ПСИХОТЕРАПІЇ

Тема 5. Моделювання структурних, стратегічних і комунікативно-гуманістичних інтервенцій.

Тема 6. Консультування подружньої пари: аналіз конфліктних циклів та елементи емоційно-фокусованої терапії.

Тема 7. Системна робота з дитячо-батьківськими та міжпоколінними стосунками.

Для тем, винесених на самостійне опрацювання, зберігаються завдання самостійної роботи, передбачені програмою денної форми навчання.

Розподіл годин, виділених на вивчення дисципліни

«Системне сімейне консультування та психотерапія»

Найменування видів робіт	Розподіл годин	
	денна форма	заочна форма
Самостійна робота, год, у т.ч.:	60	84
Опрацювання матеріалу, викладеного на лекціях	16	8

Підготовка до практичних занять та контрольних заходів	21	8
Підготовка до поточного контролю	6	10
Опрацювання матеріалу, винесеного на самостійне вивчення	17	58

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

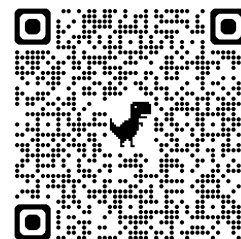
Для вивчення дисципліни необхідні:

- навчальна аудиторія з можливістю організації роботи в парах і малих групах;
- комп'ютер та мультимедійне обладнання;
- доступ до мережі Інтернет і системи дистанційного навчання Moodle;
- навчальні кейси;
- дидактичні матеріали для рольового і симуляційного відпрацювання практичних навичок;
- доступ до рекомендованих нормативних, наукових і методичних електронних ресурсів.

ПОЛІТИКА КУРСУ

1) щодо системи поточного і підсумкового контролю

Організація поточного та підсумкового семестрового контролю знань студентів, проведення практик та атестації, переведення показників академічної успішності за 100-бальною шкалою в систему оцінок за національною шкалою здійснюється згідно з “Положенням про систему поточного і підсумкового контролю, оцінювання знань та визначення рейтингу здобувачів освіти”. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

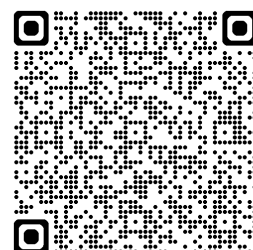
2) щодо оскарження результатів контрольних заходів

Здобувачі вищої освіти мають право на оскарження оцінки з дисципліни отриманої під час контрольних заходів. Апеляція здійснюється відповідно до «Положення про політику та врегулювання конфліктних ситуацій». Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

3) щодо відпрацювання пропущених занять

Згідно “Положення про організацію освітнього процесу” здобувач допускається до семестрового контролю з конкретної навчальної

дисципліни (семестрового екзамену, диференційованого заліку), якщо він виконав усі види робіт, передбачені на семестр навчальним планом та силабусом/робочою програмою навчальної дисципліни, підтвердив опанування на мінімальному рівні результатів навчання (отримав ≥ 35 бали), відпрацював визначені індивідуальним навчальним планом всі лекційні, практичні, семінарські та лабораторні заняття, на яких він був відсутній. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

4) щодо дотримання академічної доброчесності

“Положення про систему забезпечення академічної доброчесності” закріплює моральні принципи, норми та правила етичної поведінки, позитивного, сприятливого, доброчесного освітнього і наукового середовища, професійної діяльності та професійного спілкування спільноти Університету, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

5) щодо використання штучного інтелекту

“Політика використання штучного інтелекту” визначає політику щодо використання технічних засобів на основі штучного інтелекту в освітньому процесі. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#). “Положення про систему забезпечення академічної доброчесності” містить рекомендації щодо використання в академічних текстах генераторів на основі штучного інтелекту. Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

6) щодо використання технічних засобів в аудиторії та правила комунікації

Використання мобільних телефонів, планшетів та інших гаджетів під час лекційних та практичних занять дозволяється виключно у навчальних цілях (для уточнення певних даних, перевірки правопису, отримання довідкової інформації тощо). На гаджетах повинен бути активований режим «без звуку» до початку заняття. Під час занять заборонено надсилання текстових повідомлень, прослуховування музики, перевірка електронної пошти, соціальних мереж тощо. Під час виконання заходів контролю використання гаджетів заборонено (за винятком, коли це передбачено умовами його проведення). У разі порушення цієї заборони результат анулюється без права перескладання. Ознайомитись з відповідним документом можна за [посиланням](#). Комунікація відбувається через електронну пошту і сторінку дисципліни в Moodle.

7) щодо визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти

Процедури визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти визначаються «Положенням

про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти». Ознайомитись з документом можна за [покликанням](#).

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Під час вивчення дисципліни «Системне сімейне консультування та психотерапія» застосовуються проблемно-пошукові, аналітичні, інтерактивні та практикоорієнтовані методи навчання, спрямовані на опанування теоретичних засад системного підходу, порівняльний аналіз класичних і сучасних моделей сімейної психотерапії, формування навичок системної діагностики та концептуалізації сімейних випадків. Особлива увага приділяється моделюванню первинного сімейного інтерв'ю, побудові генограми, формулюванню та перевірці системних гіпотез, відпрацюванню циркулярного опитування й окремих системних інтервенцій. Навчання передбачає аналіз професійних ситуацій, розроблення планів консультування подружніх пар і сімей, критичне опрацювання наукових досліджень, розв'язання етичних дилем, оцінювання безпеки учасників консультативного процесу та визначення показників результативності психологічної допомоги.

Програмний результат навчання	Методи навчання	Методи оцінювання
ПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.	Проблемно-пошуковий метод; порівняльний метод; навчальна дискусія.	Усний контроль; письмовий контроль
ПР5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.	Кейс-метод; рольове моделювання сімейних консультацій; моделювання системних інтервенцій; метод проектування	Практичний контроль; усний контроль, взаємооцінювання.

ПР8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.	Проблемно-пошуковий метод, кейс-метод; метод моделювання; проблемна дискусія; рефлексивний метод.	Практичний контроль; письмовий контроль; самооцінювання.
ПР9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.	Аналіз етичних дилем; ситуаційний метод; метод моделювання; групова дискусія.	Письмовий контроль; усний контроль, взаємооцінювання.
ПР10. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.	Проблемно-пошуковий метод; порівняльний метод; аналітична дискусія.	Письмовий контроль; усний контроль, взаємооцінювання.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Вид	Зміст	% від загальної оцінки	Бал	
			min	max
Поточні контрольні заходи	Аудиторна робота на практичних заняттях, виконання самостійної роботи	60	35	60
Підсумкові контрольні заходи	Екзамен	40	25	40
Всього:	-	100	60	100

Процедура проведення контрольних заходів, а саме поточного контролю знань протягом семестру та підсумкового семестрового контролю, регулюється «Положенням про систему поточного та підсумкового контролю оцінювання знань та визначення рейтингу студентів», яке розміщено на сайті університету в розділі «Публічна інформація»: <https://ukd.edu.ua/node/1149> результатів навчання.

Поточний контроль проводиться викладачами під час практичних занять, а також при виконанні самостійної роботи. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та студентами в процесі навчання, забезпечення управління навчальною мотивацією студентів. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів до виконання конкретної роботи. Форми оцінювання поточної навчальної діяльності стандартизовані та включають контроль теоретичної та практичної підготовки. Поточний контроль проводиться у формі усного опитування, виконання письмових завдань, виступів здобувачів, участі їх у дискусіях, представлення презентації на практичних заняттях, а також виконання самостійних робіт протягом семестру.

Фіксація **поточного** контролю здійснюється в «Електронному журналі обліку успішності академічної групи» (далі – Журнал) на підставі чотирибальної шкали – «2»; «3»; «4»; «5». У разі відсутності здобувача на практичному занятті виставляють «н». За результатами поточного контролю у Журналі автоматично обчислюють підсумкову оцінку та здійснюють підрахунок пропущених занять. «Усереднену» оцінку переводять у 100-бальну шкалу.

Усі пропущені заняття, а також негативні оцінки здобувачі денної форми зобов'язані відпрацювати **впродовж трьох наступних тижнів**. Відпрацьоване лекційне заняття в електронному журналі позначається літерою «в». У разі недотримання цієї норми, замість «н» у журналі в графі практичних занять буде виставлено «0» (нуль балів) без права перескладання.

Здобувачі денної форми повинні мати оцінки з **не менше 50% аудиторних занять**.

Для здобувачів денної та заочної форми навчання передбачена обов'язкова самостійна робота, яка враховується в поточному контролі.

Критерії оцінювання відповіді на практичному занятті

Під час оцінювання відповіді та виконання завдань на практичному занятті враховуються:

- Знання та розуміння навчального матеріалу — 1 бал: правильність і повнота розкриття теоретичних засад системного підходу, основних моделей сімейної психотерапії, принципів системної діагностики та консультування.
- Володіння понятійним апаратом — 1 бал: коректність використання понять системної сімейної психотерапії, зокрема циркулярної причинності, сімейних підсистем, меж, коаліцій, патернів взаємодії та системних гіпотез.
- Застосування знань на практиці — 1 бал: здатність аналізувати навчальні сімейні випадки, визначати консультативний запит, формулювати системні гіпотези та обґрунтовувати вибір методів оцінювання й консультативних інтервенцій.
- Виконання практичного завдання — 1 бал: правильність, повнота та самостійність виконання завдань із моделювання сімейного інтерв'ю, побудови генограми, циркулярного опитування, планування системних інтервенцій з урахуванням професійно-етичних вимог і безпеки учасників.
- Обґрунтованість відповіді та висновків — 1 бал: логічність і аргументованість системної концептуалізації випадку, здатність розмежовувати факти й припущення, пояснювати запропоновані консультативні рішення та враховувати їхні можливі обмеження.

Деталізовані критерії оцінювання відповіді на практичному занятті:

<i>Кількість балів</i>	<i>Характеристика</i>
<i>5 балів</i>	Здобувач(ка) повно й правильно розкриває зміст питання, вільно та коректно використовує поняття системного сімейного консультування і психотерапії. Самостійно аналізує навчальний сімейний випадок, визначає особливості сімейної взаємодії, формулює обґрунтовані системні гіпотези та добирає відповідні методи й інтервенції. Практичне завдання виконує повністю, дотримуючись професійно-етичних вимог і враховуючи безпеку учасників. Висновки логічні, аргументовані та ґрунтуються на результатах аналізу.
<i>4 бали</i>	Здобувач(ка) загалом правильно розкриває зміст питання та коректно використовує основні поняття системного підходу. Застосовує теоретичні знання під час аналізу сімейних ситуацій і виконання практичного завдання, однак допускає окремі неточності в концептуалізації випадку, формулюванні гіпотез або обґрунтуванні інтервенцій. Практичне завдання виконано переважно правильно, професійно-етичні вимоги враховано. Висновки загалом обґрунтовані.
<i>3 бали</i>	Здобувач(ка) демонструє базове розуміння навчального матеріалу, проте відповідь є неповною або містить суттєві неточності у використанні понять і поясненні системних закономірностей. Частково застосовує теоретичні знання до аналізу навчального випадку, має труднощі з формулюванням системних гіпотез або вибором консультативних інтервенцій. Практичне завдання виконано не повністю або з помилками. Висновки недостатньо аргументовані, окремі професійно-етичні аспекти потребують уточнення.
<i>2 бали</i>	Здобувач(ка) демонструє фрагментарне розуміння навчального матеріалу, допускає істотні помилки у використанні основних понять системної сімейної психотерапії. Має труднощі з аналізом сімейної ситуації, розмежуванням фактів і припущень, формулюванням гіпотез та обґрунтуванням консультативних рішень. Практичне завдання виконано частково, професійно-етичні вимоги й питання безпеки враховано недостатньо. Висновки поверхові або необґрунтовані.

Критерії оцінювання самостійної роботи:

Під час оцінювання самостійної роботи враховуються:

- Повнота та правильність виконання завдання відповідно до його змісту й установлених вимог.
- Розуміння теоретичних засад системного підходу та особливостей застосування моделей сімейного консультування і психотерапії.

- Здатність аналізувати навчальні сімейні випадки, встановлювати взаємозв'язки між сімейною структурою, історією та актуальними патернами взаємодії, формулювати й перевіряти системні гіпотези.
- Обґрунтованість вибору методів системного оцінювання, консультативних інтервенцій і способів моніторингу результативності з урахуванням професійної етики, безпеки та меж фахової компетентності.
- Самостійність, логічність, структурованість, аргументованість висновків і дотримання вимог до оформлення роботи.

Кількість балів	Опис критерію
5 балів	Завдання виконано повністю й правильно, усі його складові розкрито. Робота демонструє ґрунтовне розуміння системного підходу, уміння аналізувати сімейні взаємозв'язки, порівнювати терапевтичні моделі, формулювати обґрунтовані системні гіпотези та пропонувати відповідні консультативні рішення залежно від змісту завдання. Використані методи й інтервенції доречні, професійно-етичні вимоги та питання безпеки враховано. Висновки аргументовані, робота виконана самостійно, логічно структурована та відповідає вимогам до оформлення.
4 бали	Завдання виконано якісно та переважно повністю. Здобувач(ка) демонструє достатнє розуміння теоретичного матеріалу й уміння застосовувати його до аналізу сімейних випадків або планування консультативної роботи. Запропоновані гіпотези, методи та рішення загалом обґрунтовані, проте окремі аспекти розкрито недостатньо повно або допущено незначні неточності. Професійно-етичні вимоги враховано. Структура й оформлення роботи загалом відповідають установленим вимогам.
3 бали	Завдання виконано частково або з окремими суттєвими недоліками. Робота демонструє базове розуміння системного підходу, проте аналіз сімейної ситуації є переважно описовим, системні взаємозв'язки розкрито неповно. Гіпотези, запропоновані інтервенції або консультативні рішення недостатньо обґрунтовані. Окремі питання професійної етики та безпеки потребують уточнення. Є недоліки у структурі, логіці викладу або оформленні.
2 бали	Завдання виконано фрагментарно або воно не повністю відповідає поставленим вимогам. Розуміння теоретичного матеріалу поверхове, наявні істотні помилки в аналізі сімейних взаємозв'язків, формулюванні системних гіпотез, виборі методів чи інтервенцій. Запропоновані рішення недостатньо обґрунтовані, професійно-етичні вимоги та питання безпеки враховано неповно. Робота має суттєві недоліки у структурі, логіці або оформленні та потребує значного доопрацювання.
0 балів	Завдання не виконано або виконано таким чином, що не демонструє розуміння теми та не відповідає основним вимогам.

До підсумкового контролю допускають здобувачів, які за результатами поточного контролю отримали **35 балів і більше**. Здобувачі, що отримали **34**

бали й менше, не складають підсумкового контролю. На підставі укладання додаткового договору вони повторно вивчають дисципліну впродовж наступного семестру.

Підсумковий контроль знань у формі екзамену проводиться у вигляді письмової роботи. За результатами підсумкового контролю (екзамен) студент може отримати максимум 40 балів. Він передбачає написання розгорнутих відповідей на 1 питання теоретичного характеру і аналізу одного професійно-орієнтованого завдання (кейсу) **впродовж 1 години 20 хвилин**. Кожне із завдань оцінюється максимально по 20 балів.

Підсумковий контроль знань (екзамен) проводять у формі письмової роботи у відповідних аудиторіях закладу вищої освіти (або в окремих випадках – дистанційно) з використанням платформи Moodle. Для заочної форми навчання підсумковий контроль знань проводять з використанням платформи Moodle.

Студенти, які під час підсумкового контролю отримали 24 бали і менше, вважаються такими, що не склали екзамен і повинні йти на перескладання.

Критерії оцінювання екзаменаційного питання теоретичного характеру

Під час оцінювання екзаменаційного питання теоретичного характеру враховуються:

- Повнота та правильність розкриття змісту питання, розуміння теоретико-методологічних засад системного сімейного консультування та психотерапії — до 5 балів.
- Коректність використання понятійного апарату системного підходу, знання основних моделей і принципів сімейної психотерапії — до 4 балів.
- Розуміння закономірностей функціонування сімейної системи, механізмів підтримання та зміни повторюваних патернів взаємодії,

принципів системної діагностики й концептуалізації сімейного випадку — до 4 балів.

- Здатність аналізувати й порівнювати класичні та сучасні моделі системної сімейної психотерапії, встановлювати зв'язки між сімейним запитом, системними гіпотезами, терапевтичними цілями та інтервенціями — до 3 балів.
- Наукова обґрунтованість відповіді, розуміння можливостей та обмежень системних підходів, урахування сучасних досліджень результативності сімейної психотерапії — до 2 балів.
- Логічність, послідовність, самостійність та аргументованість викладу — до 2 балів.

**Деталізовані критерії оцінювання відповіді на екзаменаційне питання
теоретичного характеру**

Оцінка	Критерії
18–20 балів	Здобувач(ка) повно й правильно розкриває зміст питання, вільно та коректно використовує понятійний апарат системного сімейного консультування і психотерапії. Демонструє ґрунтовне розуміння закономірностей функціонування сімейної системи, принципів системної діагностики, концептуалізації випадку та механізмів терапевтичних змін відповідно до змісту питання. Уміє критично аналізувати й порівнювати системні моделі, пояснювати зв'язки між сімейним запитом, системними гіпотезами, терапевтичними цілями та інтервенціями. Враховує наукові дані, можливості й обмеження відповідних підходів. Відповідь логічна, самостійна та аргументована.
15–17 балів	Здобувач(ка) правильно розкриває основний зміст питання та коректно використовує поняття системного підходу. Демонструє достатнє розуміння відповідних теорій, моделей, методів оцінювання або консультативних інтервенцій, однак окремі аспекти висвітлює недостатньо повно. Аналіз і порівняння системних підходів загалом обґрунтовані. Відповідь логічна, містить незначні неточності, які не спотворюють її змісту.

11–14 балів	Здобувач(ка) демонструє загальне розуміння питання та відтворює основні теоретичні положення, проте відповідь є неповною або переважно описовою. Наявні окремі неточності у використанні системних понять, характеристики терапевтичних моделей, поясненні сімейних взаємозв'язків або принципів консультативної роботи. Аналіз і порівняння підходів недостатньо розгорнуті, зв'язки між теоретичними положеннями та їх практичним застосуванням розкрито частково. Висновки недостатньо аргументовані.
6–10 балів	Здобувач(ка) розкриває питання фрагментарно, демонструє поверхове розуміння теоретичного матеріалу. Допускає суттєві помилки у використанні основних понять, поясненні системних закономірностей, характеристики терапевтичних моделей або методів сімейного консультування. Має труднощі з установленням зв'язків між сімейною проблемою, системними гіпотезами та можливими інтервенціями. Відповідь недостатньо послідовна й аргументована.
0–5 балів	Здобувач(ка) не розкриває зміст питання або демонструє недостатнє розуміння основних положень системного сімейного консультування та психотерапії. Понятійний апарат використовується некоректно, відповідь містить істотні теоретичні помилки, не має логічного й аргументованого викладу або відсутня.

Критерії оцінювання розв'язання екзаменаційного професійно-орієнтованого завдання / кейсу

Професійно орієнтоване завдання передбачає аналіз навчальної сімейної ситуації, визначення індивідуальних і спільного консультативних запитів, дослідження сімейної структури та повторюваних патернів взаємодії, формулювання альтернативних системних гіпотез, обґрунтування методів оцінювання та розроблення плану консультативної роботи. Залежно від змісту кейсу завдання може передбачати аналіз генограми, формулювання циркулярних запитань, вибір системних інтервенцій, оцінювання безпеки учасників, розв'язання етичної дилеми або визначення показників результативності психологічної допомоги.

Під час оцінювання професійно орієнтованого завдання враховуються:

- Визначення консультативної проблеми, індивідуальних і спільного запитів членів сім'ї та коректність застосування понять системного підходу — до 4 балів.
- Системний аналіз сімейної структури, меж, підсистем, коаліцій, повторюваних патернів взаємодії, міжпоколінних зв'язків і сімейних ресурсів; формулювання обґрунтованих альтернативних системних гіпотез — до 4 балів.
- Обґрунтованість добору методів системного оцінювання, зокрема генограми, циркулярного інтерв'ю та інших інструментів відповідно до змісту кейсу; розмежування встановлених фактів і консультативних припущень — до 3 балів.
- Доцільність і наукова обґрунтованість запропонованої моделі консультативної роботи, вибору системних інтервенцій, визначення консультативних цілей і способів оцінювання результативності — до 4 балів.
- Урахування професійно-етичних принципів, інформованої згоди, конфіденційності, безпеки учасників, можливих протипоказань до спільної роботи та меж професійної компетентності психолога — до 3 балів.
- Логічність, самостійність та аргументованість професійного рішення і висновків — до 2 балів.

Деталізовані критерії оцінювання розв'язання екзаменаційного професійно-орієнтованого завдання / кейсу

Оцінка	Критерії
18–20 балів	Здобувач(ка) правильно визначає консультативну проблему та здійснює комплексний аналіз навчальної сімейної ситуації з позицій системного підходу. Виявляє особливості сімейної структури, повторювані патерни взаємодії, міжпоколінні зв'язки та ресурси сім'ї, розмежовує факти й припущення, формулює обґрунтовані альтернативні системні гіпотези. Доцільно добирає методи системного оцінювання та пропонує послідовний план консультативної роботи з обґрунтованим вибором терапевтичної моделі й інтервенцій. Визначає очікувані зміни та способи моніторингу результативності. Ураховує безпеку учасників, професійно-етичні

	принципи й межі компетентності психолога. Висновки логічні, самостійні та аргументовані.
15–17 балів	Здобувач(ка) правильно визначає основну консультативну проблему та загалом коректно аналізує сімейну ситуацію з позицій системного підходу. Виявляє основні патерни взаємодії та формулює системні гіпотези, хоча окремі аспекти сімейної структури, контексту або ресурсів потребують уточнення. Добір методів оцінювання та запропонованих інтервенцій переважно обґрунтований. Професійно-етичні вимоги й питання безпеки враховано. Висновки логічні, проте окремі положення недостатньо аргументовані.
11–14 балів	Здобувач(ка) демонструє загальне розуміння навчального випадку, проте його аналіз є неповним або переважно описовим. Основні сімейні труднощі визначено, але взаємозв'язки між структурою сім'ї, патернами взаємодії та консультативним запитом розкрито частково. Системні гіпотези недостатньо обґрунтовані або не розглянуто їхніх альтернатив. Запропоновані методи оцінювання та консультативні інтервенції загалом відповідають ситуації, але потребують точнішого обґрунтування. Етичні й безпекові аспекти враховано неповністю. Висновки зрозумілі, проте недостатньо аргументовані.
6–10 балів	Здобувач(ка) частково розуміє зміст кейсу, однак допускає суттєві помилки у визначенні консультативної проблеми, аналізі сімейних взаємозв'язків або формулюванні системних гіпотез. Добір методів оцінювання чи консультативних інтервенцій недостатньо обґрунтований або не відповідає особливостям ситуації. План роботи фрагментарний, очікувані результати визначено нечітко. Професійно-етичні вимоги, безпеку учасників і межі компетентності враховано лише частково. Висновки непослідовні або слабо аргументовані.
0–5 балів	Завдання виконано фрагментарно або відповідь не демонструє достатнього розуміння сімейної ситуації та принципів системного підходу. Допущено істотні помилки у визначенні консультативної проблеми, аналізі сімейних взаємозв'язків, формулюванні гіпотез або виборі професійного рішення. Запропоновані інтервенції не обґрунтовані чи не відповідають змісту кейсу. Етичні й безпекові аспекти не враховано або завдання не виконано.

Загальна семестрова оцінка з дисципліни, яка виставляється в екзаменаційних відомостях оцінюється в балах (згідно з **Шкалою оцінювання знань за ЄКТС**) і є сумою балів отриманих під час поточного та підсумкового контролю.

Шкала оцінювання знань за ЄКТС:

Оцінка за національною шкалою	Рівень досягнень, %	Шкала ЄКТС
Національна диференційована шкала		
Відмінно	90 – 100	A
Добре	83 – 89	B
	75 – 82	C
Задовільно	67 – 74	D
	60 – 66	E
Незадовільно	35 – 59	FX
	0 – 34	F

Студенти, які не з'явилися на екзамен без поважних причин, вважаються такими, що отримали незадовільну оцінку.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література:

1. Магдисюк Л. І. Психологічна допомога дитині та сім'ї : навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 324 с.
2. Магдисюк Л. І., Федоренко Р. П. Основи психологічного консультування : навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2025. 356 с.
3. Максимова Н. Ю. Сімейне консультування : навч. посіб. Київ : Персонал, 2011. 304 с.
4. Поліщук В. М., Ільїна Н. М., Поліщук С. А. та ін. Психологія сім'ї : навч. посіб. / за ред. В. М. Поліщука. 2-ге вид., допов. Суми : Університетська книга, 2022. 281 с.
5. Седих К. В. Психологія сім'ї : навч. посіб. 4-те вид., випр. Київ : Академія, 2024. 192 с.

6. Сімон Ф.Б., Рех-Сімон К. Циркулярне опитування. Системна терапія на клінічних прикладах: Підручник / Пер. з нім. В.Басюк, І.Краснопольська, В.Лановий. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2005. 184 с.
7. Федоренко Р. П. Психологічний аналіз подружніх взаємин на різних стадіях функціонування сім'ї : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 332 с.
8. Федоренко Р. П. Психологія сім'ї : навч. посіб. 3-тє вид., змін. та допов. Луцьк : Вежа-Друк, 2024. 628 с.
9. Федоренко Р. П., Грицюк І. М., Магдисюк Л. І. Психологія сімейних взаємин : навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2023. 344 с.
10. Шліппе А. фон, Швайцер Й. Системна психотерапія та консультування : навч. посіб. для психіатрів, психотерапевтів, психологів / пер. з нім. О. Фільца. Львів : ВНТЛ-Класика, 2004. 320 с.

Додаткова література:

1. Халік О. О., Бикова О. Ф. Системна інтегративна модель психотерапії і консультування (СІМПіК) в практиці підготовки психологів та інших спеціалістів допомагаючих професій. Актуальні проблеми психології в закладах освіти. 2019. Т. 9. С. 307–324. DOI: [10.31812/psychology.v9i0.3764](https://doi.org/10.31812/psychology.v9i0.3764).
2. Халік О. О. Консультування та психотерапія нуклеарної й розширеної сім'ї в системному підході. Актуальні проблеми психології в закладах освіти. 2017. Том 7. DOI: [10.31812/psychology.v7i.7301](https://doi.org/10.31812/psychology.v7i.7301).
3. Яковенко О. Системний підхід у сімейному консультуванні. Психологія та психосоціальні інтервенції. 2018. С. 62–67. DOI: [10.18523/2617-2348.2018.62-67](https://doi.org/10.18523/2617-2348.2018.62-67).
4. Carr A. Couple therapy and systemic interventions for adult-focused problems: The evidence base. Journal of Family Therapy. 2025. Vol. 47, no. 1. Article e12481. DOI: [10.1111/1467-6427.12481](https://doi.org/10.1111/1467-6427.12481).
5. Carr A. Family therapy and systemic interventions for child-focussed problems: The evidence base. Journal of Family Therapy. 2025. Vol. 47, no. 1. Article e12476. DOI: [10.1111/1467-6427.12476](https://doi.org/10.1111/1467-6427.12476).
6. Chen Q., Huang H., Yang Y. Effectiveness of couple-based therapy interventions for depression: A systematic review and meta-analysis of randomized trials. Acta Psychologica. 2025. Vol. 261. Article 105932. DOI: [10.1016/j.actpsy.2025.105932](https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2025.105932).
7. Johnson S. M. The Practice of Emotionally Focused Couple Therapy: Creating Connection. 3rd ed. New York : Routledge, 2019. 396 p.

8. Joseph B., Joseph V. K., Rajan S. K. Effectiveness of Couple Interventions in Marital Distress: A Systematic Review and Meta-Analysis. Iranian Journal of Public Health. 2025. Vol. 54, no. 1. P. 112–123. DOI: [10.18502/ijph.v54i1.17581](https://doi.org/10.18502/ijph.v54i1.17581).
9. McGoldrick M., Gerson R., Petry S. Genograms: Assessment and Treatment. 3rd ed. New York : W. W. Norton & Company, 2008.
10. Nichols M. P., Davis S. D. Family Therapy: Concepts and Methods. 12th ed. Boston : Pearson, 2020
11. Priest J. B. Systemic Diagnosis: The Application of Family Systems Theory. Abingdon : Routledge, 2024. 208 p.
12. Sperry L. (ed.). Couple and Family Assessment: Contemporary Measures and Cutting-Edge Strategies. 4th ed. Abingdon : Routledge, 2025. 380 p.
13. Reiter M. D. Family Therapy: An Introduction to Process, Practice, and Theory. 2nd ed. Abingdon : Routledge, 2025. 388 p.
14. Wallis A., James K., Rhodes P. (eds.). A Practical Guide to Family Therapy: Structured Guidelines and Key Skills. 2nd ed. Abingdon : Routledge, 2024. 314 p.
15. Watters Y., Adamson D. (eds.). Foundational Concepts and Models of Family Therapy: An Introduction for Online Learning. Abingdon : Routledge, 2024. 348 p

Електронні інформаційні ресурси

1. Українська Асоціація Системної Сімейної Терапії (УАССТ) : офіційний вебсайт. URL: <https://www.uasft.com/> (дата звернення: 26.09.2026).
2. Секція системної сімейної психотерапії Української спілки психотерапевтів : офіційна сторінка. URL: <https://usp.community/section/sektsiia-systemnoi-simeinoi-psykhoterapii/pro-sektsiiu> (дата звернення: 26.09.2026).
3. Електронна бібліотека НАПН України : електронний науковий архів / Національна академія педагогічних наук України. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/>
4. Інститут соціальної та політичної психології НАПН України : офіційний вебсайт. URL: <https://ispp.org.ua/>
5. American Association for Marriage and Family Therapy (AAMFT) : офіційний вебсайт. URL: <https://www.aamft.org/>
6. Couple and Family Psychology: Research and Practice : American Psychological Association. URL: <https://www.apa.org/pubs/journals/cfp>
7. European Family Therapy Association (EFTA) : official website. URL: <https://www.europeanfamilytherapy.eu/>

8. International Centre for Excellence in Emotionally Focused Therapy (ICEEFT) : official website . URL: <https://iceeft.com/>
9. Journal of Family Psychology : American Psychological Association. URL: <https://www.apa.org/pubs/journals/fam>
10. Journal of Family Therapy. Wiley Online Library. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/journal/14676427>